

TULTA PÄIN

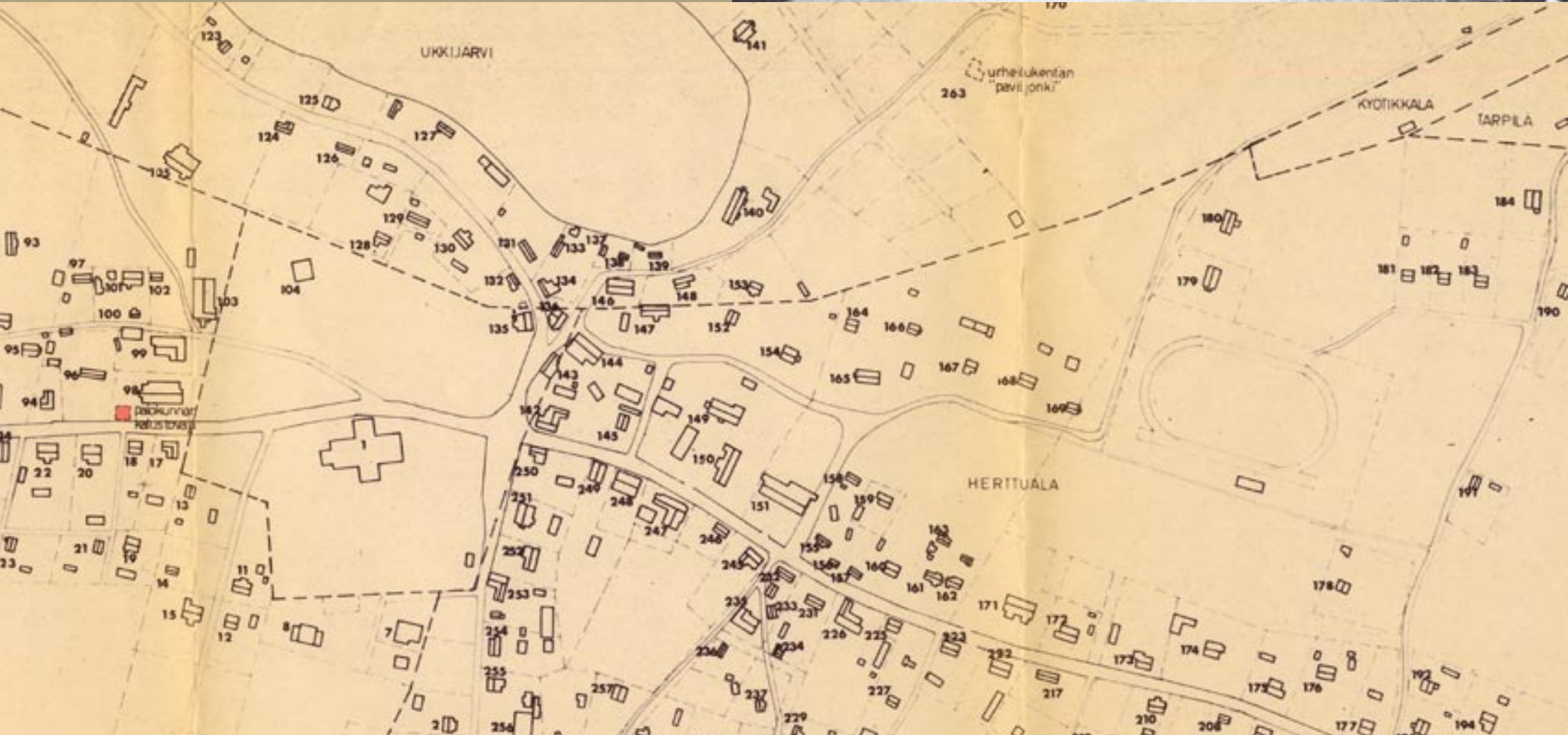
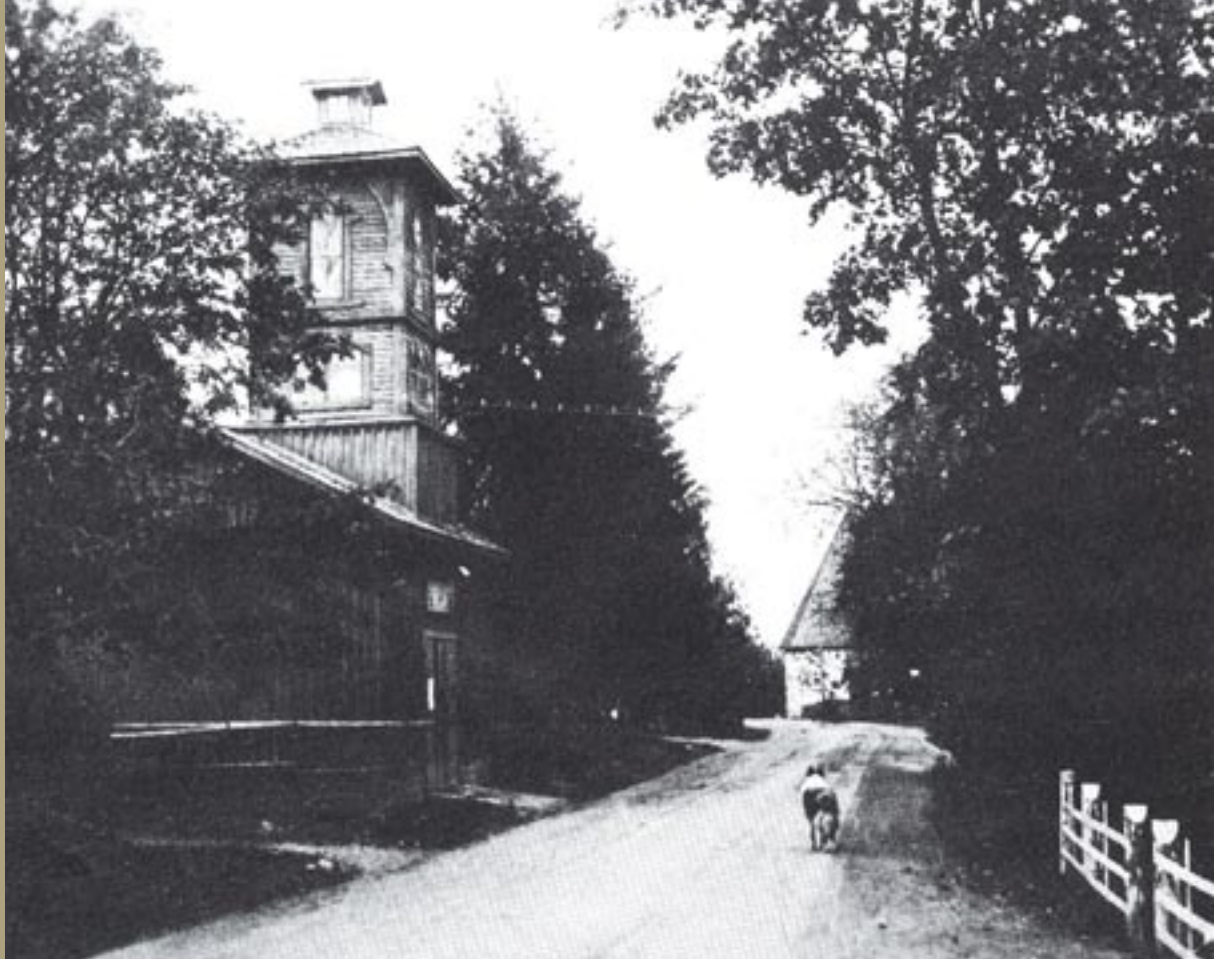
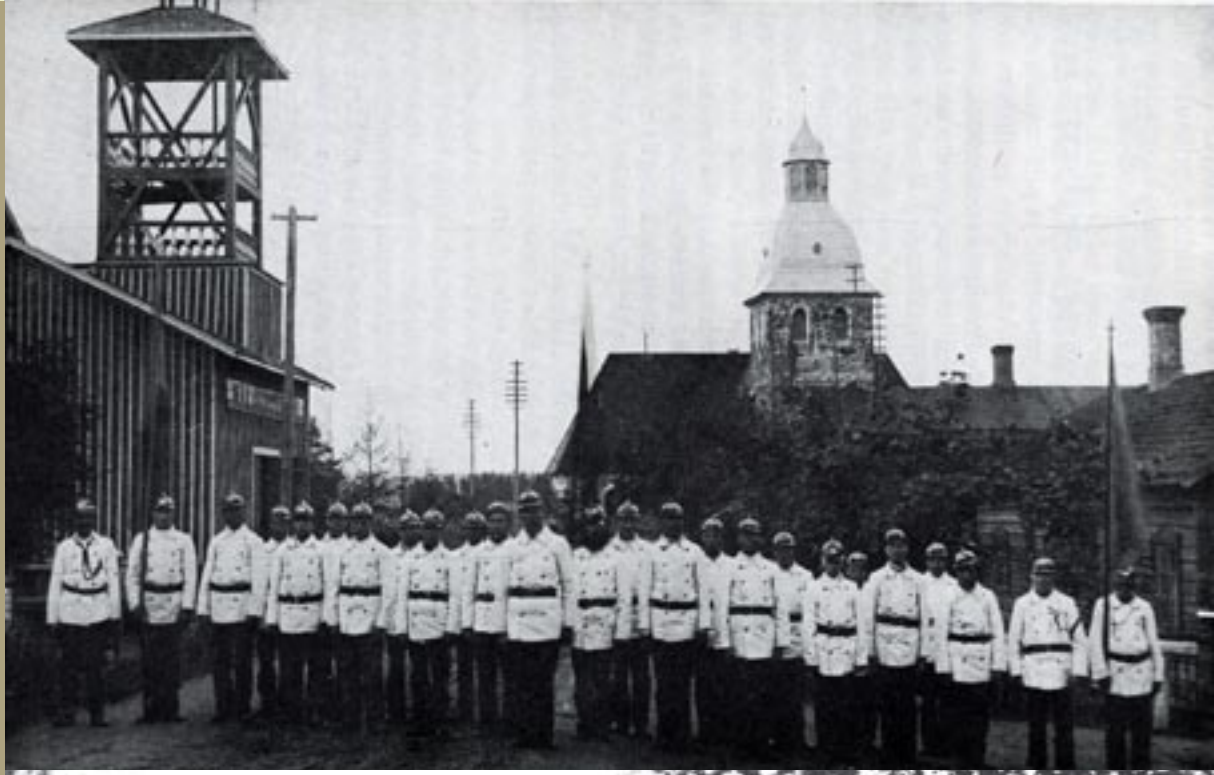
Vapaapalokunnat olivat ensimmäisiä kansalaisten perustamia yhdistyksiä. Maamme ensimmäiset vapaapalokuntatalot valmistuivat vuonna 1887 Vaasaan ja Jyväskylään. Vaikutteita talojen arkkitehtuuriin saatiin seurahuoneista, joita palokunnat käyttivät juhlien järjestämiseen ennen omien talojensa rakentamista. Maaseudulle ensimmäiset palokuntatalot rakennettiin 1890-1910 -luvulla, kun palontorjunnan merkitys muuallakin kuin kaupungeissa oivallettiin. Maaseutujen palokuntien talot muistuttivat seurantaloja. Kalustoa varten oli yleensä erillinen kalusuuli tai ruutahuone, joiden rinnalle rakennettiin usein ennen palokunnantaloa tanssilava varojen hankintaa varten. Taloihin ja kalustorakennuksiin rakennettiin letkunkuivatustorneja 1910 -luvulta alkaen. 1930-luvulla VPK-toiminta vakiintui osaksi kuntien palontorjuntaa ja paloautot yleistyivät. Palokunnan talo sai uuden, usein tiilestä muuratun hahmon, jota hallitsi autotallit ja niiden rinnalla kohoava letkujen kuivaustorni.

Kangasala oli esimerkkinä ja tiennäyttäjänä maaseudun vapaapalokuntatyössä. Palokunnan ensimmäinen ruisku ja muut hankinnat, kuten tynnyrit ja lapiot, tekivät kalustohuoneen rakentamisesta tarpeellisen hankkeen. Tornilla ja hälytyskellolla varustettu kalustorakennus valmistui urakalla vuonna 1884 kirkosta sata metriä Tampereen suuntaan.

Palkaton ja vapaaehtoinen palokunta oli ajan kansalle outo käsite, mutta varsin tarpeellinen. Kangasalan VPK:n ensimmäinen varsinainen sammutustyö oli vuonna 1883, kun Tarpilan Ylisen talo syttyi tulleen. Samalla oli palaa Urkutehdastakin, mutta palokunta sai suurin ponnisteluin pidettyä tulen aisoissa. Urkutehtaan pelastuksesta palkittiin, mutta Ylisen talo ja tehtaan halkosuoja menetettiin.

Kangasalan VPK:n kalustohuone ja miehistöä sen edessä vuonna 1900.

Kalustohuone vuonna 1930, avonainen torni on saanut jossain vaiheessa seinät.

Kangasalan kirkonseudun vuoden 1939 kartassa näkyy VPK:n kalustohuone kirkon länsipuolella punaisella.

Toinen kalustohuone saatiin Kangasalan Meijerin rakennuksesta, kartassa nro 205, merkittynä punaisella.

EUROOPAN RAKENNUSPERINTÖPÄIVÄT KANGASALLA 2008

SUOMALAISET SEURANTALOT

Iharin VPK

VPK:N KALUSTOHUONEITA

Vuonna 1883 päätettiin perustaa ensimmäinen Kangasalan vapaapalokunnan alaosasto Heponiemeeseen. Vuonna 1894 Kangasalan vapaapalokunnan kolmas alaosasto perustettiin Tiihalalan kylään. Palokunnan alaosastot saattoivat olla vuosia unohtuneena palokunnan huonon tilanteen vuoksi. Alaosastoja saatiin kuitenkin elvytettyä aina tilanteen muuttuessa.

Vuonna 1926 kirkolle saatiin vesijohto, mikä oli suuri helpotus palokunnalle. Vuonna 1931 Kangasalan vapaapalokuntaan liittyi viides alaosasto Haapaniemestä (Juhala). Haave ensimmäisestä paloautosta toteutui vuonna 1932.

Vuonna 1945 Saarikyltiin ja asemalle saatiin omat alayksiköt ja 1946 Ruutanaan ja Raikkuun. Kangasalan VPK käsitti 1940-luvun lopulla kaikkiaan 11 osastoa.

Juhala eli Kangasalan VPK:n Haapaniemen alaosasto.

Juhala on alkujaan palokunnantalo, jonka 1931 perustettu Haapaniemen VPK:n osasto vuonna 1952 rakensi. Nimi on tullut osaston ensimmäisen palopäällikön ja talohankkeen puuhamiehen Juho Vileniuksen nimestä. Talo on kunnostettu talkoilla 1980-luvulla kylälaisten tapaamis- ja kokoontumispaikaksi.

Raikun VPK kesällä 2008.

Heponiemen, Raikun ja Iharin kalustovajojen sijainnit

EUROOPAN RAKENNUSPERINTÖPÄIVÄT KANGASALLA 2008

SUOMALAISET SEURANTALOT

Pirtin parvekkeelta julistetaan kesäkauden avaus. Pirtti on erittäin suosittu häiden ja merkkipäivien viettopaikka. Lisäksi Pirtillä järjestetään mm. myyjäisiä, näyttelyitä ja huutokauppoja.

NUORISOSEURAN PIRTTI

Nuorisoseuraliike syntyi 1800-luvun lopulla. Se oli ennen kaikkea kansansivistyksellinen liike, jonka haluttiin pysyvän puoluepolitiikan ulkopuolella. Suomalaiskansallinen herätys saavutti kansan syvät rivit pitkälti nuorisoseurojen välityksellä. Kun pitäjään oli syntynyt nuorisoseura, ryhdyttiin sille pian suunnittelemaan myös omaa taloa. Vuonna 1938 taloja tai talo-osuuksia oli maassamme jo 861. Nuorisoseuratoiminnan hiljentyessä 1960- ja 1970-luvulla monia seurantaloja hävisi, mutta toisia taloja kunnostettiin ja nykyaikaistettiin. Vuosikymmenten ajan nuorisoseurantalo on ollut suomalaisen kyläelämän sydän. Monissa pitäjissä tilanne jatkuu yhä.

Pirtti alkuaikojen ulkomuodossaan.

Pirtin pääsisäänkäynti vuonna 1978. Vuosien saatossa sisäänkäyntiä on muuteltu. Alunperin portaikko on ollut monumentaalisen leveä ja yläpuolella on ollut yhtä leveä parveke. 1970-luvulla portaikko on ollut pienempi. Nykyään sisäänkäynnin portaikko ja invaluiska ovat pääoven sivuilta.

Kangasalan nuorisoseura perustettiin v. 1897. Kangasalan nuorisoseurantalo Pirtin vihkiäisjuhlia vietettiin v. 1905. Pirttiin sijoitettiin kunnallinen toiminta, lukutupa ja kirjasto sakastista. Kirjasto toimi Pirtillä vuoteen 1935 asti. Pirtille rakennettiin myös näyttämö, mikä innosti harjoittelemaan näytelmiä. Pirtti oli sota-ajan varattuna maanpuolustustarkoituksiin. Talo pääsi tuolloin rapistumaan, mutta oli silti sodan jälkeen yhä pitäjän keskeisin järjestö- ja kulttuuritoiminnan työssija. Jykevä-niminen voimistelu- ja urheiluseura järjesti juhlasalissa voimisteluharjoituksia.

EUROOPAN RAKENNUSPERINTÖPÄIVÄT KANGASALLA 2008

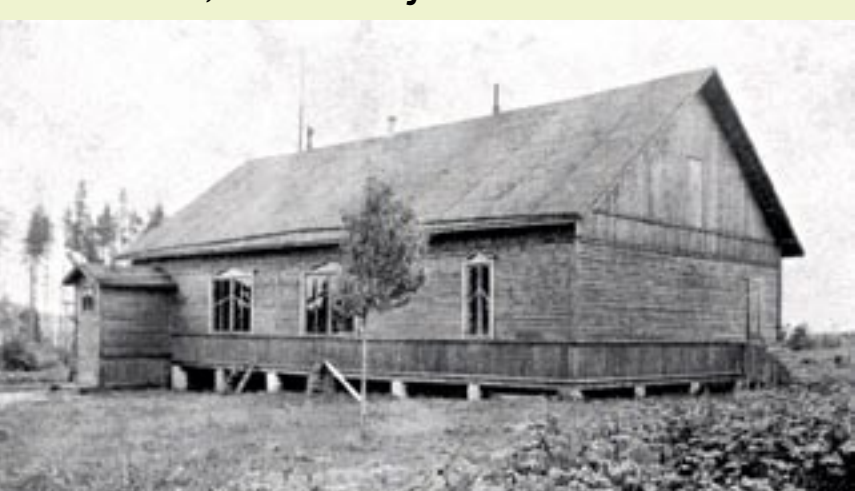
SUOMALAISET SEURANTALOT

Kirkonkylän työväentalo vuodelta 1966.

Kirkonkylän työväentalo alkuperäisessä asussaan, ilman laajennusta.

Kirkonkylän työväentalon sijainti (mustattu) vuoden 1939 tilanteessa.

Kangasalan kirkonkylän työväenyhdistys on toiminut vuodesta 1904. Oma talo valmistui vuonna 1910. Kansalaissodan aikana Kangasalan työväentalo toimi isorokkosairaalana. Vuonna 1923 talon laajentamisen rakennustyöt käynnistyivät, Raikon työväentalo siirrettiin Kirkonkylän talon laajennusosaksi. Laajennus valmistui vuonna 1925. Huonokuntoinen rakennus myytiin vuonna 1966 Tampereen Hakalle ja sen paikalle rakennettiin kolmekerroksinen kerrostalo.

AATTEEN PALOA

Ensimmäiset työväenyhdistykset perustettiin 1880 – luvulla. Työväentalo oli yhteiskunnallisen liikkeen koti: kokoontumispaikka, poliittisten tilaisuuksien, huvia ja erilaisten juhlien pitopaikka. Talon seinien suojassa toimi usein urheiluseura. Taloissa soitettiin, laulettiin ja näyteltiin. Joskus työväentalolla oli työväen pankin alku, pitäjän ensimmäinen radio, kirjasto tai puffetti, josta kehittyi kansankuppila. Sisällissodan keväänä 1918 moni talo oli aluksi punakaartin tukikohtana ja sittemmin valkoisten takavarikossa. Sotavuosina monet työväentaloista olivat puolustusvoimien majoituskäytössä. Viisikymmenluvulla iltamien suosio väheni ja työväentaloja myytiin tai vuokrattiin muuhun käyttöön.

Suoraman työväenyhdistys on perustettu vuonna 1906. Suoraman Työväentalon rakennusvuosi on 1922, jolloin rakennettiin sali ja näyttämö. Kaksi vuotta myöhemmin rakennettiin puffetti ja eteinen. Rakennus on peruskorjattu vuonna 2004.

Puoluejuhla v. 1978

Suoraman työväentalon sali vuoden 2004 peruskorjauksen jälkeen.

EUROOPAN RAKENNUSPERINTÖPÄIVÄT KANGASALLA 2008

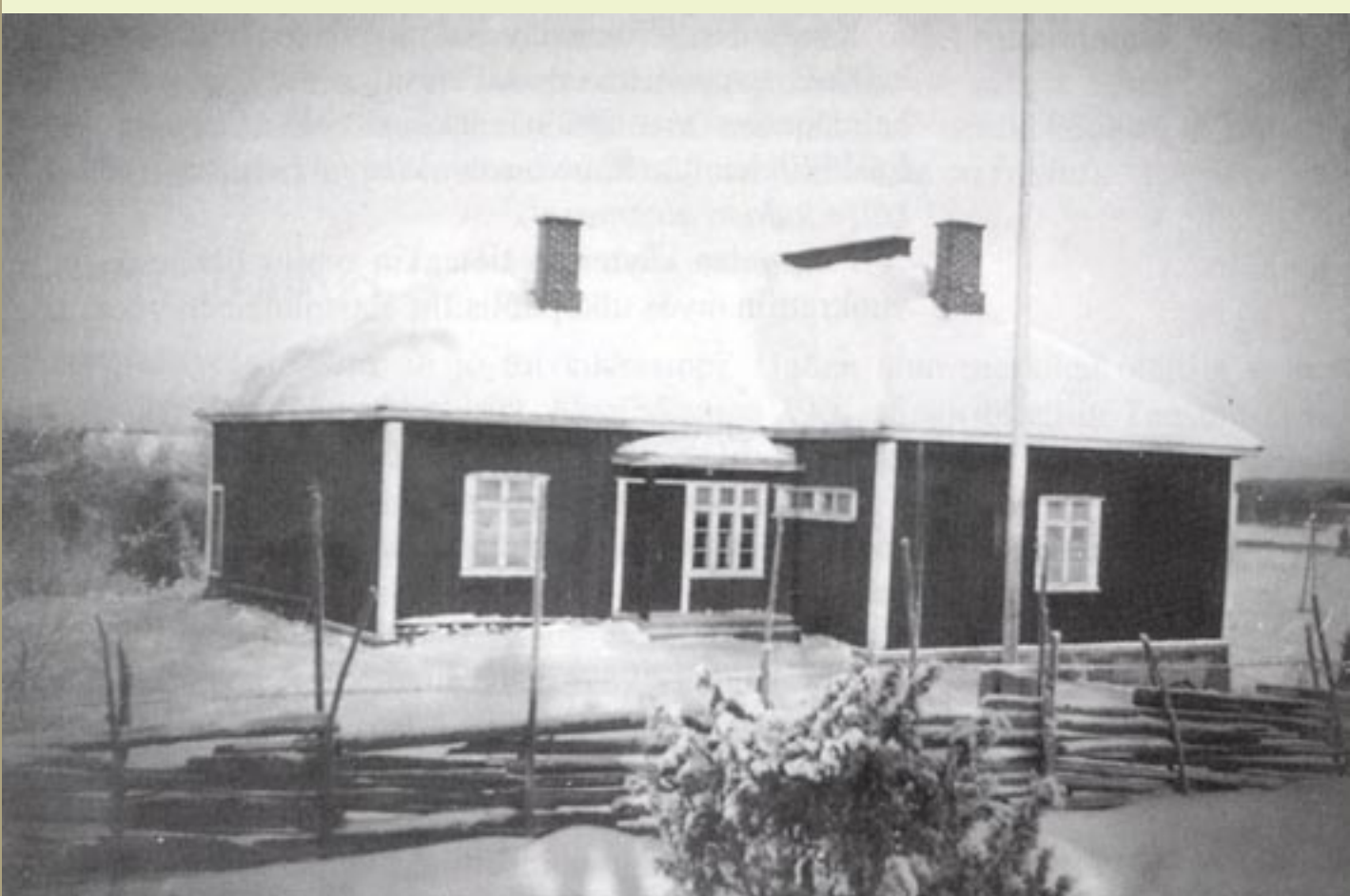
SUOMALAISET SEURANTALOT

Kumpulan ylväs arkkitehtuuri viittaa 1920-luvun klassismiin.

Saarikylien nuorisoseura perustettiin vuonna 1905. Oman talon rakentamishankkeet raukesivat moneen kertaan. Vihdoin taloksi ostettiin Liuksialan Työväenyhdistyksen talon hirret, jotka siirrettiin Apajanpohjan Anttilaan Kumpula nimiselle palstalle.

Kumpulan katto on korkea aumakatto ja katettu saumapellein. Kaakon puoleiseen julkisivuun on jälkikäteen rakennettu mutkaisten puunrunkojen varassa lepäävä katos. Rakennusta on jatkettu sen lounaispäädyssä. Rakennuksen peiterimalaudotus maalattiin punamullalla ja ikkunoiden ja ovien vuorilaudat valkoiseksi. Kumpula on monen seurantaloon tapaan rakennettu hiukan korkeammalle nousevalle mäkipaikalle.

Arkkitehti Paavo Tiitola lahjoitti piirustukset ja vanhan talon purkamisen ja uuden rakentamisen sai tehtäväkseen rakennusmestari Kalle Aalto. Ensimmäiset illamat pidettiin Kumpulassa toukokuussa, vihkiäiset ja nuorisoseuran 30-vuotisjuhlat kesäkuussa 1935.

KYLÄN SYDÄMESSÄ

Seurantalot ovat tyypillisesti omistajayhdistyksen identiteetin kannalta tärkeä toiminnan tukikohta. Talot ovat tärkeitä kokoontumistiloja ja tapahtumien paikkoja myös muille lähialueen yhdistyksille. Usein kotiseututaloksi on päätynyt vanha koulu, pappila, rautatieasema tms. Talot on yleensä kunnostettu talokoovoimin. Yhteisöllisyyden luojina ne ovat palvelleet mitä erilaisimpia käyttäjäryhmiä ja yhdessä tekeminen on saanut aikojen kuluessa uusia muotoja.

Raikun koulun pihassa seisoo pytin-kirakennus, joka on ainoa Pajusen tilan ajoista säilynyt talo. Raikun koulu siirtyi 1800-luvun lopussa Pajusen tilan päärakennukseen. Rakennus on toiminut opettajien asuntona ja tällä hetkellä se on Raikun kylätoimikunnan käytössä.

EUROOPAN RAKENNUSPERINTÖPÄIVÄT KANGASALLA 2008

SUOMALAISET SEURANTALOT